

2018-04-18

Finansdepartementet

103 00 Stockholm

Remissvar promemoria ”Vissa ändringar i regleringen om tillstånd att ta emot offentlig finansiering”

Undertecknande organisationer och kontext

Detta remissvar är unikt. Den breda krets av civilsamhällets intresse-, bransch- och arbetsgivarorganisationer¹ som undertecknat detta remissvar företräder många tusen organisationer. Undertecknande parter har inte tidigare inlämnat gemensamt remissvar.

Undertecknande organisationer välkomnar förslaget om att undanta idéburen välfärd från vissa av kraven för att ta emot offentlig finansiering i Prop. 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet. Vi välkomnar att de senaste årens dialog och kunskapsutbyte mellan civilsamhälle och Regeringskansli i frågor om välfärdens organisering givit visst resultat. Emellertid är vi bekymrade över att den föreslagna definitionen av idéburna organisationer är alltför snäv och utesluter många idéburna verksamheter. Vi vill med detta samordnade remissvar bidra till den fortsatta processen inom Regeringskansliet. Vi presenterar i yttrandet ett framåtsyftande förslag på hur arbetet kan fördjupas.

En definition av idéburen organisation i välfärden bör vara förutsägbar och rättssäker (i enlighet med s 22) men också överensstämmande med den praktik av idéburen välfärd som omger oss. Det är angeläget att en sådan rättssäker, förutsägbar och rättvisande avgränsning av idéburen välfärd kommer till stånd så att politik och offentlig styrning av sektorn kan bli mer ändamålsenlig. Detta gäller även andra områden än undantag från

---

¹ Undertecknande organisationers fullständiga namn och hemsida:

Arbetsgivarföreningen KFO, www.kfo.se

Coompanion Sverige, www.coompanion.se

Famna – riksorganisation för idéburen vård och social omsorg, www.famna.org

Forum – idéburna organisationer med social inriktning, www.socialforum.se

FSO fria förskolor, www.fso.se

Idéburna Skolors Riksförbund, www.ideburenskola.se

regleringen om tillstånd att ta emot offentlig finansiering. Vi lägger därför stor vikt vid att utformningen av avgränsning blir långsiktigt hållbar.

Sverige har till skillnad från många andra länder en liten idéburen sektor i välfärden, i betydelsen andelen utförare av skattefinansierade tjänster.² Offentlig statistik har hittills inte gjort skillnad mellan privata, vinstdrivande kommersiella företag å ena sidan och privata, icke vinstdrivande idéburna verksamheter å den andra. Det finns inte någon offentlig tradition av att göra distinktionen mellan dessa verksamhetsformer. Inte förrän regeringen la proposition 2017/18:158 i mars 2018 har lagstiftaren behövt ta ställning till skillnader mellan dessa. Det är ett steg i rätt riktning att förslag på offentlig kategorisering nu är på väg att arbetas fram.

Det är också ett steg i rätt riktning att idéburen sektor samordnar sig i det övergripande påverkansarbetet. Den idéburna sektorn är redo att i samverkan med regeringskansliet bidra både till utformning av regelverk för, och organisering av, välfärden.

---

² Dir 2015:22, SOU 2016:78, SOU 2017:38

Huvudsakliga ställningstaganden

- Vi välkomnar och tillstyrker bedömningen 5.1, utifrån en justerad definition av idéburen organisation som presenteras i yttrandet.
- Under förutsättning att justerad definition av idéburen aktör samt den tolkning av allmännyttigt ändamål som vi redogör för gäller, tillstyrker vi förslagen 5.3 och 5.4 samt bedömningen 5.5.
- Vi ställer oss positiva till undantag för de föreslagna organisationsformerna i 5.2, men undantaget bör omfatta även registrerade trossamfund och ekonomisk förening efter bedömning, samt av samtliga undantagna associationsformer helägda aktiebolag. Därtill understryker vi vikten av att ideell förening genomgår bedömning jämförbar med stiftelse och ekonomisk förening. Aktiebolag (som ej är dotterbolag) behöver utredas vidare. Oavsett associationsform är syftet, ändamålet med verksamheten, den övergripande logik som oundvikligen måste prövas för en rättssäker, förutsägbar och rättvisande kategorisering.
- Vi föreslår att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges i uppdrag att vara den statliga instans som ska tillämpa regelverket och utveckla praxis.
- Vi föreslår en utredning av det associationsrättsliga läget och ett fördjupat uppdrag att utveckla idéburen välfärd. Syftet bör vara tillväxt och utveckling av idéburen sektor.

Kommentarer till promemorians förslag

5.1 Vissa av kraven för att ta emot offentlig finansiering behövs inte för idéburen verksamhet

Vi tillstyrker bedömningen. Vi välkomnar analysen som utgår från idéburna aktörers särart, dvs att vinstdrivande respektive idéburna organisationer har skilda logiker, drivkrafter och bevekelsegrunder. Som framgår nedan föreslår vi dock en annan gränsdragning av idéburen organisation än promemorians.

5.2 Vilka aktörer ska undantas från kraven?

Frågan är av största vikt ur policyutvecklingsperspektiv. För att bidra konstruktivt till utvecklingen har vårt remissvar två tidshorisonter, båda med det självklara perspektivet om rättssäkerhet:

1. Komplettering i det korta perspektivet. Kompletteringen avser att bättre spegla den faktiska situationen och den omvärld av idéburen välfärd som vi befinner oss i.
2. Utvecklingsförslag i det mellanlånga perspektivet. Förslagen är utarbetade för att möjliggöra Regeringens och sektorns uttalade ambition att idéburen välfärd ska växa.

5.2.1 Komplettering i det korta perspektivet

Vi välkomnar det föreslagna undantaget för ideell förening, stiftelse och aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning, svb (eller motsvarande utländsk juridisk person med hemvist i ett annat land än Sverige inom europeiska ekonomiska samarbetsområdet). Vi föreslår att de uppräknade associationsformerna kompletteras med registrerade trossamfund, ekonomisk förening efter bedömning, samt av samtliga undantagna associationsformer helägda aktiebolag. Vi föreslår att aktiebolag (som ej är dotterbolag till någon av de undantagna associationsformerna) utreds vidare. De tre föreslagna, kompletterande associationsformerna kommenteras i tur och ordning nedan. Därefter följer särskilda perspektiv på ideell förening och aktiebolag, samt kort om offentlig instans som kan definiera idéburen organisation.

5.2.1.1 Registrerade trossamfund

I enlighet med det nyss framlagda betänkandet "Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige" har trossamfunden en viktig roll i välfärdsarbetet.³ Trossamfunden är också en del av det civila samhället. Vi hänvisar till Svenska Kyrkans remissvar och föreslår att registrerade trossamfund inkluderas bland de associationsformer som kategoriseras som idéburen organisation.

---

³ "Trossamfundens primära roll i samhället är att möta människors behov av att uttrycka sin religiositet och sin andliga längtan. Detta kan ske genom den religiösa verksamhet som trossamfund erbjuder såsom gudstjänst, bön och meditation eller passageriter som dop, vigsel och begravning. För många människor tar religiositet sig dock inte bara uttryck i sådana inåtriktade aktiviteter, såsom bön och meditation, utan även i ett socialt engagemang och ett stöd till medmänniskor både inom och utanför trossamfunden. Många trossamfund bedriver också en social verksamhet för socialt utsatta människor och grupper och betraktar dessa insatser som en del av sin religiösa verksamhet." SOU 2018:18, s 129

5.2.1.2 Ekonomisk förening

En inte oväsentlig del av den idéburna välfärden utförs inom kooperativa organisationer. Kooperation har av tradition varit en demokratibärande och samhällsutvecklande organisationsform med många tilltalande förtecken. Ett kooperativ kan ha någon av associationsformerna ideell förening eller aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning, svb, men den vanligaste associationsformen är ekonomisk förening. För att inte utesluta, exempelvis, brukarkooperativ med nära anknytning till funktionshindersrörelsen, personalkooperativ som arbetar med arbetsintegrerande sociala verksamheter och rehabilitering, eller föräldra- och personalkooperativa förskolor, bör i det korta perspektivet (dvs innan Promemorians förslag träder ikraft) förslaget 5.2 kompletteras med ekonomisk förening.⁴

Promemorian argumenterar för att det inte på ett rättssäkert sätt skulle gå att inkludera verksamheter som bedrivs i associationsformer som i princip ska gynna ägare eller medlemmar ekonomiskt (s 25). Vi föreslår att utveckla ett sådant rättssäkert tillvägagångssätt för att bedöma om ekonomisk förening är idéburen eller inte. Eftersom lagen om ekonomisk förening (1987:667) inte garanterar återinvestering av överskott, utan tvärtom syftar till att gynna medlemmarna ekonomiskt, måste det prövas i varje enskilt fall om en ekonomisk förening är en idéburen verksamhet i praktiken. Promemorian föreslår prövning av allmännyttigt syfte oavsett associationsform. Vi föreslår därtill en prövning av ekonomisk förening enligt nedan tillvägagångssätt. För att en ekonomisk förening som mottar offentliga medel för välfärdsverksamhet ska kategoriseras som idéburen ska den ekonomiska föreningen:

1. Ha ett allmännyttigt syfte i sin ändamålsparagraf.
2. Göra värdeöverföring till allmännyttigt ändamål enligt §6 i lagen om ekonomisk förening.
3. Ansluta sig till FRIIs etiska kod, med följd att löneuttag är transparenta.
4. Dessa förhållanden ska följas upp och granskas av föreningens revisorer, enligt god revisionssed. Revisorerna ska ha tydliga riktlinjer att inte kunna rekommendera ansvarsfrihet om dessa villkor inte är uppfyllda.

5.2.1.3 Helägda dotterbolag

En väsentlig del av välfärdsverksamhet i idéburen sektor utförs i helägda dotterbolag till ideell förening, stiftelse eller trossamfund. Skälen till detta är flera. Bland andra omständigheter kan nämnas momstekniska, styrelseledamöternas möjlighet till personlig ansvarsfrihet, igenkänning hos omvärlden (bank, upphandlande myndighet etc). En definition som utesluter denna associationsform speglar inte idéburen sektor såsom den ser ut i dag.⁵ I det korta perspektivet (dvs innan Promemorians förslag träder ikraft) bör 5.2 kompletteras

---

⁴ Några exempel på idéburna ekonomiska föreningar i välfärden: Bambi ek för (brukarkooperativ; LSS, daglig verksamhet), BOSSE Råd stöd och kunskapscenter (personalkooperativ; stöd till personer med funktionshinder), Haganäs (socialterapeutisk verksamhet med boende och arbetsplatser för vuxna med särskilda behov), Hajdes (LSS/LASS-verksamhet), LaSSe ek för (stöd till personer med funktionshinder; LSS-verksamhet), Mobilitercenter (bilanpassningar för personer med funktionsnedsättningar), Swedish Empowerment Center (arbetsintegrerande social verksamhet)

⁵ Några exempel på helägda dotterbolag inom den idéburna välfärden: Löjtnantsgården (äldreboende, dotterbolag till Immanuelskyrkan vård AB, Hyllie Park AB (äldreboende, db till Hyllie Park Kyrkan), Fairways Engagemangsboende AB (asylboende med aktivt integrationsarbete gm civilsamhället, db till Bräcke diakoni och Göteborgs kyrkliga Stadsmission), Mo Gård AB (db till stiftelsen Mo Gård, bedriver verksamhet för personer med dövblindhet och ytterligare ett eller flera funktionsnedsättningar)

med helägt dotterbolag av idéburen organisation. En bedömning av om ett aktiebolag har en toppmoder som är idéburen är inte komplicerad och kan genomföras i varje enskilt fall.

Promemorian argumenterar (s 25) för att dessa aktiebolag potentiellt har möjlighet att byta juridisk person. Vi anser att det är ett såväl principiellt som opraktiskt råd att ge. En bärande princip i civilsamhällespolitiken rör organisationernas suveränitet och självständighet.⁶ Stor sakkunskap och insikt krävs av statsmakterna i hanteringen av de idéburna organisationerna, inte minst med avseende på det snåriga befintliga associationsrättsliga landskapet. Det behövs betydligt mer kunskapsunderlag samt utredning med konsekvensanalys innan några förslag om förändringar som medför kostnader, merarbete och utmaningar för befintliga idéburna aktörer, presenteras.

5.2.1.4 Vidare om aktiebolag

Idéburen välfärd utförs idag i förekommande fall också i aktiebolag (ej dotterbolag) med särskilda skrivningar i sin bolagsordning.⁷ Associationsformen aktiebolag är principiellt inte alls självklar att hantera för undertecknande krets av organisationer. Å ena sidan bör associationsform ha underordnad betydelse och ändamålet för verksamheten tillsammans med återinvestering av vinst bestämma vad som är en idéburen organisation. I sektorn återfinns i enlighet med detta medlemsorganisationer i form av aktiebolag, prövade enligt strikta föreningsstadgar och identifierade som idéburna. Å andra sidan kan vi inte under rådande omständigheter med given remisstid och begränsade resurser överblicka konsekvenserna av att öppna upp för prövning av aktiebolag. Frågan är av så komplex karaktär att den behöver utredas med kompetens från både civilsamhället och staten, se vidare 5.2.2.

5.2.1.5 Särskilt om ideell förening

Ideell förening regleras inte i lag, vilket är en hörnsten i den svenska föreningsfriheten, och ett troligt infrastrukturskäl till den stora andelen ideella föreningar och det utbredda ideella engagemanget hos medborgarna.⁸ Att kvarstå vid nuvarande läge där ideell förening inte regleras i lag utan i praxis har därför ett värde i sig.

Samtidigt finns en risk att associationsformen kan missbrukas som kryphål för vinstuttag om ideell förening undantas från kontroll enligt förslagen i lagrådsremissen. För att förhindra en utveckling där lagreglering skulle komma att te sig oundviklig vill vi understryka vikten av ett proaktivt förhållningssätt. Vi vill understryka vikten av ett tillvägagångssätt med prövning/bedömning även av ideell förening i likhet med andra associationsformer.

Till detta behövs ett förtydligande om ideella föreningar som vänder sig till en begränsad krets, vilket återkommer i 5.3.

---

⁶ Se tex prop 2009/10:55 s 17, 43, 50, 51 eller Överenskommelsen

⁷ Exempel på befintliga skrivelser i idéburna aktiebolags bolagsordning: ”Bolaget kommer att återinvestera all vinst i verksamheten. Ingen aktieutdelning kommer att ske utöver återbetalning av aktieägartillskott. Vinst och behållna tillgångar som överstiger skulder och aktieägartillskott vid en eventuell likvidation delas ut till välgörande ändamål”, ”Bolaget kommer att återinvestera all vinst i verksamheten. Ingen aktieutdelning att ske utöver återbetalningen av aktieägartillskottet”.

⁸ Se Ersta Sköndal Bräcke högskolas befolkningsstudier 1992 och framåt

5.2.1.6 Om offentlig instans som kan definiera idéburen organisation

Då Sverige saknar myndighet eller annan organisation med uppdrag att avgöra om en organisation är idéburen eller inte (s 24) föreslår vi att ett sådant uppdrag ges till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Vi föreslår att en och samma myndighet får en samordnande roll, "en dörr in", för idéburna organisationer i välfärden. Civilsamhällets organisationer ska utgöra referens i uppbyggnad av kompetens och metoder för den myndighet som får uppdraget.

5.2.2 Bekymmer med befintliga associationsformer – utveckling på mellanlång sikt

Rättssäker och rättvisande kategorisering av idéburen organisation kräver som vi har sett kvalificerad bedömning, oavsett associationsform. Flertalet av de organisationer som i Sverige anses vara idéburna, skulle sannolikt klassificeras som icke vinstdrivande enligt FN:s kriterier för icke vinstdrivande organisation i satellitträskaper, vilket också konstateras i promemorian (s 24). I sammanhanget vill vi rikta uppmärksamhet mot hur frågan hanteras i Norge (se bilaga 1).

"Etter departementets oppfatning må hva som utgjør en ideell virksomhet vurderes konkret, ut fra formålet med virksomheten og bruken av et ev. overskudd fra denne."⁹

Som vi ser kommer "formålet" (syftet, ändamålet) först och därefter användandet av överskott, i bedömningen av om en verksamhet är "ideell" eller, med svenskt språkbruk, idéburen. Vad som är en idéburen verksamhet måste också bedömas "konkret", alltså i varje enskilt fall, och kan inte göras generellt utifrån associationsform.

I detta remissvar har vi argumenterat för hur de föreslagna associationsformerna behöver kompletteras för att ge en både rättssäker och samtidigt rättvisande bild. Oavsett associationsform kan vi emellertid konstatera att en bedömning av verksamhetens syfte är nödvändig för att bestämma om organisationen är idéburen eller inte, vilket går i linje med 5.3 nedan. Syftet/ändamålet är idéburen sektors essens och den viktigaste bedömningspunkten.

Att lagen om ekonomisk förening syftar till att gynna medlemmarna ekonomiskt och idéburen (återinvesterande) kooperativ välfärd samtidigt de facto bedrivs i ekonomiska föreningar är ett dilemma när det kommer till rättssäker och förutsägbar avgränsning av idéburen organisation. Att så mycket av idéburen välfärd utförs i aktiebolag, en associationsform som är en lika stark identitetsbärare för traditionellt näringsliv som associationsformen ideell förening är för civilsamhället, är ett annat utmanande faktum. Val av associationsform har inte sällan praktiska historiska skäl. Vi vill påtala det faktum att stora delar av associationsrätten är förhållandevis gammal och inte har utvecklats i takt med välfärdens omorganisering, och sällan eller aldrig med idéburen välfärd i åtanke.

I sektorns utvecklingsarbete återkommer ständigt behov av att kombinera fördelarna i bolagsformerna¹⁰ (momstekniska, möjligheten till personlig ansvarsfrihet), med de demokratiska och transparenta strukturerna i föreningsformerna¹¹, med den säkerställda vinstutdelningsbegränsningen i stiftelseformen, ideell förening respektive svb. Att förena

---

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veiledning-om-hvordan-oppdragsgiver-kan-vurdere-om-det-er-adgang-til-a-reservere-konkurranser-om-anskaffelser-av-helse--og-sosialtjenester-for-ideelle-leverandorer/id2582864/>

¹⁰ Aktiebolag, svb-bolag

¹¹ Ideell förening, ekonomisk förening

dessa kvalitéer i en och samma associationsform vore gynnsamt både ur verksamhets- och policyperspektiv.

Däremot finner vi inte promemorians skisserade förslag (s 25) att i nuläget byta associationsform f r ett stort antal organisationer som utvecklingsinriktat. Som påtalats krävs sakkunnig utredning samt konsekvensanalys för att presentera konstruktiva förslag f r tillväxt och utveckling av (rättssäkert definierbar) idéburen välfärd.

Svb-formen är ung i sammanhanget och har sannolikt utvecklingspotential. I nuläget  r antalet svb-aktörer försvinnande litet. Nuvarande medlemmar i våra organisationer har skilda erfarenheter; organisationsformen  r ändamålsenlig för vissa och har brister enligt andra.

Sammantaget: Med de många praktiska utmaningar som föreligger, tillsammans med den politiska viljan att idéburen sektor i välfärden ska växa, och för att ge förnyad kraft till utvecklingsområdet, bör regeringen avsätta adekvata resurser för utrednings- och utvecklingsarbete. Utgångspunkt för arbetet bör vara en utredning med fokus på ändamålsenlig associationsrätt. Därtill krävs att andra frågor som berör tillväxt och utveckling av idéburen sektor i välfärden för ordentlig belysning och att utredningen – sammansatt av experter och referenspersoner från såväl sektorn som statlig och kommunal nivå – f r i uppdrag att lägga konkreta utvecklingsförslag.

Undertecknande organisationer föreslår att:

Regeringen tillsätter en utredning med ett långsiktigt utvecklingsuppdrag, inklusive tillräckliga resurser, för utveckling av idéburen sektor. Utredningen kan arbeta som en delegation med bred förankring inom såväl idéburen sektor som staten, kommuner och landsting. Primärt är att utreda det associationsrättsliga läget för idéburna organisationer i välfärden med avseende på ändamålsenlighet och rättssäkerhet. Det övergripande syftet bör vara tillväxt och utveckling av idéburen välfärd. Att analysera och hämta inspiration av internationella förebilder såväl inom som utanför EU bör ingå i uppdraget.

Idéburen välfärds intresse-, bransch- och arbetsgivarorganisationer är redo att bidra i arbetet.

5.3 Den juridiska personen ska ha ett allmännyttigt syfte

Vi vill understryka vikten av promemorians skrivning att "allmännyttigt syfte bör i detta sammanhang tolkas brett" (s 26). Begreppen "viss grupp" och "vissa familjers, medlemmars eller andra bestämda personers intressen" (s 26) behöver förtydligas. Vi förutsätter att exempelvis f r ldrakooperativa förskolor som i övrigt uppfyller de kriterier vi presenterat för att kategoriseras som idéburen, faller inom ramen för vad som här avses med allmännyttigt syfte. Vi antar att skrivelsen i 7 kap. 3-4   IL om ändamål som främjar omsorg om barn och ungdom säkerställer det, men ser gärna att regeringen tydliggör detta innan regelverket kan träda i kraft. Vi förutsätter vidare att "bestämda personer" (s 26) betyder "fysiska personer".

Utifrån denna tolkning tillstyrker vi förslaget.

5.4 Vilka krav ska gälla för idéburna aktörer?

Utifrån den vidgade definition av idéburen organisation som vi föreslår i detta remissvar, tillstyrker vi förslaget att idéburna aktörer inte f r överlämna verksamheten till någon annan

juridisk person utan tillstånd. Vi tillstyrker förslaget att idéburna aktörer ska omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering.

Förslaget om att idéburna aktörer ska omfattas av kravet att lämna in årsredovisning samt ha en auktoriserad eller godkänd revisor behöver utredas vidare. Kravet är rimligt i de fall där den juridiska personen endast får bedriva verksamhet enligt socialtjänstlagen, lagen om stöd och service eller skollagen. Om däremot en ideell förening med flera olika slag av verksamheter, inom en av dessa bedriver till exempel SoL-verksamhet, blir effekten att hela föreningen ska tillämpa årsredovisningslagen och ha en kvalificerad revisor. Ett sådant förfaringsätt skulle leda till oproportionerliga merkostnader och administrativa problem. Det överensstämmer inte heller med bokföringslagens möjligheter att dela upp bokföringen på avdelningar (4:4 bokföringslagen). Årsredovisningslagen är gjord för större kommersiella företag och är inte anpassad till förhållandena inom idéburna organisationer. Inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att se över bokföringslagstiftningen inklusive lättnader för ideella föreningar och deras eventuella näringsverksamhet (SOU 2015:8). Förslag väntas inom kort. Vi föreslår att invänta Justitiedepartementets förslag och därefter utforma ett regelverk som är ändamålsenligt för idéburen sektor i välfärden.

5.5 Tillsyn och sanktioner

Vi tillstyrker bedömningen.

Vi ställer oss emellertid frågande till beskrivningen av försäljning av andelar i ideell förening. Oss veterligen har det aldrig förekommit. Finns det trots allt ett potentiellt missbruk av ideell förening av det slag som antyds med skrivningen, stärker det den vikt vi lägger vid att även ideell förening behöver genomgå enskild bedömning för att kategoriseras som idéburen.

Stockholm, 2018-04-18

Arbetsgivarföreningen KFO

Petter Skogar, Förbundsdirektör

Coompanion Sverige

Gordon Hahn, ordförande

Famna – riksorganisation för idéburen vård och social omsorg

Ulrika Stuart Hamilton, generalsekreterare

Forum – idéburna organisationer med social inriktning

Göran Pettersson, generalsekreterare

FSO Fria förskolor

Mimmi von Troil, verkställande direktör

Idéburna Skolors Riksförbund

Håkan Wiclander, ordförande

COMPANION
KOOPERATIV UTVECKLING

famna
Riksorganisationen för
idéburen vård och social omsorg

 FORUM Idéburna
organisationer med
social inriktning

fso Fria förskolor

IdéburnaSkolors
RIKSFÖRBUND

kfo

Bilaga 1: Vilka verksamheter är ideella i Norge?

3 Krav til virksomheten som konkurransen reserveres for – hvilke virksomheter er ideelle?

a) Innledning

Reservasjonsadgangen gjelder kun for ideelle leverandører. Hvem som er ideell og som kan delta i reserverte konkurranser, må derfor vurderes konkret av oppdragsgiveren i den enkelte konkurransen.

Det finnes ikke i Norge en lovfestet og enhetlig definisjon av hva som utgjør en ideell virksomhet. Etter departementets oppfatning må hva som utgjør en ideell virksomhet vurderes konkret, ut fra formålet med virksomheten og bruken av et ev. overskudd fra denne.

b) Formålet med virksomheten

Ideelle virksomheter skiller seg fra kommersielle virksomheter ved at de ikke har profitt som formål, men har et annet grunnlag for sin virksomhet. Ideelle virksomheter har altså en virksomhetsidé som strekker seg ut over selve tjenesteproduksjonen og er preget av idealisme ved at den driftes uten økonomisk motiv, for å avhjelpe sosiale behov i samfunnet eller for å hjelpe bestemte utsatte grupper. Organisasjonen bidrar eksempelvis til å forfølge et sosialt formål og arbeider for samfunnets beste. [30]

Når det skal vurderes hva virksomhetens formål er, kan organisasjonens vedtektsbestemte formål si noe om dette. Uttalelser om formål i vedtektene er likevel ikke alene tilstrekkelig til å definere en virksomhet som ideell.

Det at en virksomhet omfattes av skatteregler som gir fritak eller betydelig lempet skattebyrde for slike aktiviteter, innebærer at en offentlig myndighet allerede har vurdert at virksomheten ikke har overskudd som formål. Etter skatteloven § 2-32 første ledd er "mild stiftelse, kirkesamfunn, menighet, selskap eller innretning som ikke har erverv til formål", fritatt for formues- og inntektsskatt. Ofte vil slike virksomheter også ha et sosialt formål og arbeide for samfunnets beste, men oppdragsgiveren må vurdere konkret om dette er tilfellet.

For at organisasjonen skal regnes for å være ideell, må videre virksomhetens eventuelle kommersielle aktivitet på markedet være marginal og støtte utøvelsen av deres frivillige virksomhet. [31]

c) Disponering av ressurser og eventuelle overskudd

For at organisasjonen skal regnes som ideell, er det videre sentralt at det ikke tas ut overskudd[32].

Eventuelle overskudd skal av ideelle virksomheter brukes utelukkende til å realisere sosiale formål. [33] Dette innebærer at overskudd eller tilgjengelige ressurser ikke skal ledes ut av den ideelle virksomheten til medlemmer, eiere eller andre, ut over det som kreves for å dekke kostnadene ved driften. Virksomheten skal være organisert slik at den er uavhengig av økonomiske interesser og eventuell fortjeneste som følger av organisasjonens virksomhet må derfor reinvesteres i sosiale formål som er i tråd med virksomhetens formål. Dersom fortjeneste hentes ut til eierne, direkte ved utdeling av utbytte eller indirekte ved andre transaksjoner, vil virksomheten ikke regnes som ideell. [34]

Eksempler på indirekte uttak av fortjeneste kan være

- Utvidelse av egenkapital som går utover det som må anses som rimelig
- Inngåelse av kontrakter med eiere om leie eller kjøp av ulike varer og tjenester over markedspris
- Salg av eiendom som realiserer kapital som ikke anvendes til den ideelle eierens formål
- Ekstraordinære lønninger

d) Særlig om organisasjonsform

Konsernstrukturer og organisasjonsform må legge til rette for at overskudd eller opparbeidet egenkapital ikke på noen måte eller på noe tidspunkt kan tas ut eller anvendes til noe annet enn de oppgaver og ideelle formål som er fastlagt i organisasjonens vedtekter.

Organisering av virksomheten som stiftelse [35] er en indikasjon på at organisasjonen arbeider for et gitt formål. [36] Utdeling av stiftelsens midler skal være i samsvar med stiftelsens formål. [37] Hvis hovedformålet med stiftelsen er å drive sosialt eller humanitært formål, tilsier kravene til stiftelser at det er liten risiko for omgørelser så lenge kravene til bruk av overskudd nevnt innledningsvis er oppfylt.

Organisering som et aksjeselskap er ikke prinsipielt til hinder for at en virksomhet kan anses som en ideell organisasjon. [38] Det avgjørende vil her være at organisasjonens formål er å dekke sosiale behov og at selskapet drives uten økonomiske motiv. Dette vil i utgangspunktet innebære at eieren må være ideell.

KOFA har i sin praksis konkludert med at et aksjeselskap eid av en privatperson ikke kan anses som ideell virksomhet, til tross for et ideelt formål. [39] Begrunnelsen for dette er at et slikt eierskap i seg selv innebærer at det er knyttet private økonomiske eierinteresser til selskapet. Eierskapet gir rom for private formuesdisposisjoner som kan gi mulighet for privat formuesøkning uten at det kommer virksomheten eller virksomhetens formål til gode. Tilsvarende gjelder trolig dersom eieren er et kommersielt konsern. Noe av bakgrunnen for dette kan tenkes å være at eierne av aksjeselskap står fritt til på et senere tidspunkt å endre virksomhetens formål til et kommersielt formål og tillate uttak av utbytte. En slik innretning ville undergrave det ideelle formålet.